

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Одеського державного екологічного університету
(10-17 травня 2023 р.)**

**ОДЕСА
Одеський державний екологічний університет
2023**

Сриберко А.А., ст. гр. ГМ-21

Науковий керівник: Вольвач О.В., канд. геогр. наук, доц.

Кафедра агрометеорології та агроекології

СИСТЕМА ПРОТИДІІ ЗАСУХАМ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Одними із найзагрозливіших, глобальних і швидкоплинних процесів сучасності є засухи, що ведуть до розширення опустелювання, повного знищення біологічного потенціалу Землі, що приводить до умов природної пустелі. *Опустелювання або дезертифікація* - деградація земель в аридних, напіваридних (семіаридних) і посушливих (субгумідних) областях земної кулі, викликане як діяльністю людини (антропогенними причинами), так і природними факторами і процесами. Термін "кліматичне опустелювання" був запропонований в 1940-х роках французьким дослідником Обервілем. Поняття "земля" в даному випадку означає біопродуктивну систему, що складається з ґрунту, води, рослинності, іншої біомаси, а також екологічні і гідрологічні процеси всередині системи.

Деградація земель - зниження або втрата біологічної та економічної продуктивності орних земель або пасовищ в результаті землекористування. Характеризується висушуванням землі, в'яненням рослинності, зниженням зв'язаності ґрунту, в результаті чого стає можливою швидка вітрова ерозія та утворення пилових бур. Опустелювання відноситься до наслідків кліматичних змін, що важко компенсуються, так як на відновлення одного умовного сантиметра родючого ґрунтового покриву сягає в аридній зоні в середньому від 70 до 150 років.

Причини опустелювання земель - водний дефіцит, тривала посуха, кліматична аридизація, збільшення поголів'я худоби, вирубка лісів, збільшення рівня солей в ґрунті, вітряний клімат, низький рівень ґрунтових вод, помилки у веденні сільського господарства.

Способи запобігання і впливу на фактори опустелювання різні. Оскільки однією з основних причин висушення ґрунту є соленакопичення в ґрунті і рух ґрунтів, то дуже допомагає меліорація пасовищ. У зоні з сухим кліматом, при низькому рівні опадів, висаджують трави та чагарники. Попередньо ґрунт обробляється добривами. У випадку більш пустельного клімату застосовується ще й оазисне зрошення. Боротьба з опустелюванням також ведеться після гірничодобувних робіт. Після закінчення даних робіт проводиться рекультивация. Це відновлення рослинного покриву штучним шляхом.

Південь України, будучи найбільш розораною частиною України, має дуже невелику частку територій, які ще зберігають залишки степових природних комплексів і є останніми місцями збереження генофонду всього степового біологічного різноманіття. Степова рослинність складає близько 1 % від загальної площі території України і є притулком для десятків видів

рідкісних та зникаючих, ендемічних та реліктових видів тварин і рослин, що охороняються не тільки вітчизняним природоохоронним законодавством, але й міжнародним. Саме ці об'єкти повинні стати мережею перспективних природно-заповідних об'єктів та основою екологічної мережі регіону. Натомість саме ці території стають полігоном для заліснення, що є прямим знищенням всіх зникаючих степових видів тварин і рослин та призведе до остаточного знищення степів на території України.

Південній частині України наразі загрожує опустелювання, що тягне за собою деградацію значних площ сільськогосподарських угідь та втрату їх для економіки України. На жаль, причиною опустелювання є не лише зміна кліматичних умов, а і несвідома діяльність людини. Внаслідок неправильної агротехнічної практики на багатьох полях після збирання зернових хлібороби випалюють стерню.

Спалювання стерні на полях нерідко стає причиною вигорання прилеглих до агроугідь лісосмуг. Зникнення лісосмуг, які на даному етапі вже значною мірою втрачені, призводить до вітрової ерозії, вивітрювання, пилових буранів та опустелювання родючих українських земель.

Стан родючості ґрунтів значною мірою залежить від діяльності людини. Особливо це стосується посушливої зони з нестійкими екосистемами, які легко руйнуються при використанні нераціональних технологій і втрачають здатність до відновлення.

Шляхи і способи розв'язання проблем

- зменшення змиву і розмиву ґрунтів, а також захисту населених пунктів, сільськогосподарських угідь та виробничих об'єктів від підтоплення і затоплення шляхом будівництва нових та реконструкції існуючих протиерозійних, гідротехнічних, берегоукріплювальних, протизсувних та інших споруд, забезпечення їх надійності;

- впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з меліоративною організацією території;

- впровадження науково обґрунтованих сівозмін, прогресивних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства;

- запобігання деградаційним процесам ґрунтового покриву на найбільш ерозійно небезпечних територіях, зокрема на землях сільськогосподарського призначення, консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель;

- створення та відновлення позахисних лісових смуг, захисних лісових насаджень на землях сільськогосподарського призначення;

- розроблення схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель з метою визначення перспективи щодо використання та охорони земель.